

STORØRRET I SELJORDSVATNET OG VALLARÅI

Fylkesmannen i Vestfold og Telemark, 6.3.2020

Bjarte Guddal

Magne Wraa

Mathilde Berg

Vilkårsrevisjon

- ▶ *"Hovedformålet med en revisjon vil være å bedre miljøforholdene i tidligere regulerte vassdrag".*
- ▶ Pågår – befaring Sundsbarmreguleringen med NVE september 2019.
- ▶ SK har kommentert høringsinnspill, notat av 16.5.2018.

Oppsummering fra møte 4.11.2019

- ▶ SK er positive til å gjøre miljøforbedrende tiltak som ikke påvirker produksjonsevnen, innenfor rammen av standard naturforvaltningsvilkår.
- ▶ Viktig at habitatforbedrende tiltak vedlikeholdes slik at funksjonaliteten opprettholdes i årene fremover.

Videre tiltak og fremdrift

- ▶ Hvilke tiltak vil vi delta i;
 - Habitatforbedrende tiltak Vallaråi og Kivleåi.
 - Forbedring av kunnskapsgrunnlaget om storaure i Seljordsvatn.
 - Bidra til økt kunnskapsstatus om gyteelver;
 - Utløpsområdet for Seljordsvatn, Bygdaråi, Hegneåi, m.fl.
- ▶ Hvilke tiltak er uaktuelle;
 - Tiltak som påvirker produksjonsevnen.
 - Tiltak som er urealistisk dyre.

Videre tiltak og fremdrift

► Forutsetning for tiltak:

- Må være teknisk gjennomførbare.
- Ikke medføre negative virkninger for miljø (erosjon, tilgroing).
- Må ikke medføre uønskede konsekvenser i flomsituasjoner.
- Må ikke medføre uønskede konsekvenser ved isgang.

► Videre prosess – hva ønsker vi:

- Videre arbeid skal skje innenfor rammene av gjeldende og framtidige konsesjonsvilkår (standard naturforvaltningsvilkår). Dette innebærer at tiltakene ikke skal påvirke kraftverkets produksjonsevne.
- Planleggingen og gjennomføringen av tiltak må baseres på kvalifiserte fiskefaglige vurderinger, og forankres hos Fylkesmannen og NVE.
- SK forutsetter at også andre sentrale aktører som Statens vegvesen, Seljord kommune, Bø kommune og statsforvaltningen bidrar.

Kunnskapsgrunnlag fisk

- ▶ Vassdragsskjønn på 60-tallet og 70 tallet (før og etter)
 - Spesielt overskjønn 1979, seksjon 10, avsagt 30.08.1979 (utsatte spørsmål).
- ▶ Diverse undersøkelser av gytegroper og habitatforhold i Vallaråi i perioden 1994 – 2003 (Heggenes, Dokk og Wollebæk).
- ▶ ***"Fiskebiologiske undersøkelser i forbindelse med pålegg om fysiske utbedringer i Vallaråi, Seljord i Telemark"***, i 2011 (Heggenes, Bergan og Lydersen).
- ▶ *"Kunnskapsstatus og forslag til undersøkelsesprogram i Vallaråi i Telemark"*, NINA-rapport 1233, 2016 (Kraabøl).
- ▶ **«Storørret i Norge. Definisjon, status, påvirkningsfaktorer og kunnskapsbehov» NINA-rapport 1498, 2018.**
- ▶ «Effekt av elvebreddskiler på tetthet og størrelse til ørret i Vallaråi, Seljord i Telemark» USN nr 8. 2018 (Heggenes m.fl.).

Rapportene fra 2016 og 2018 (hva angår Vallaråi) er i hovedsak basert på samme kunnskapsgrunnlag som ble presentert i rapporten fra 2011.

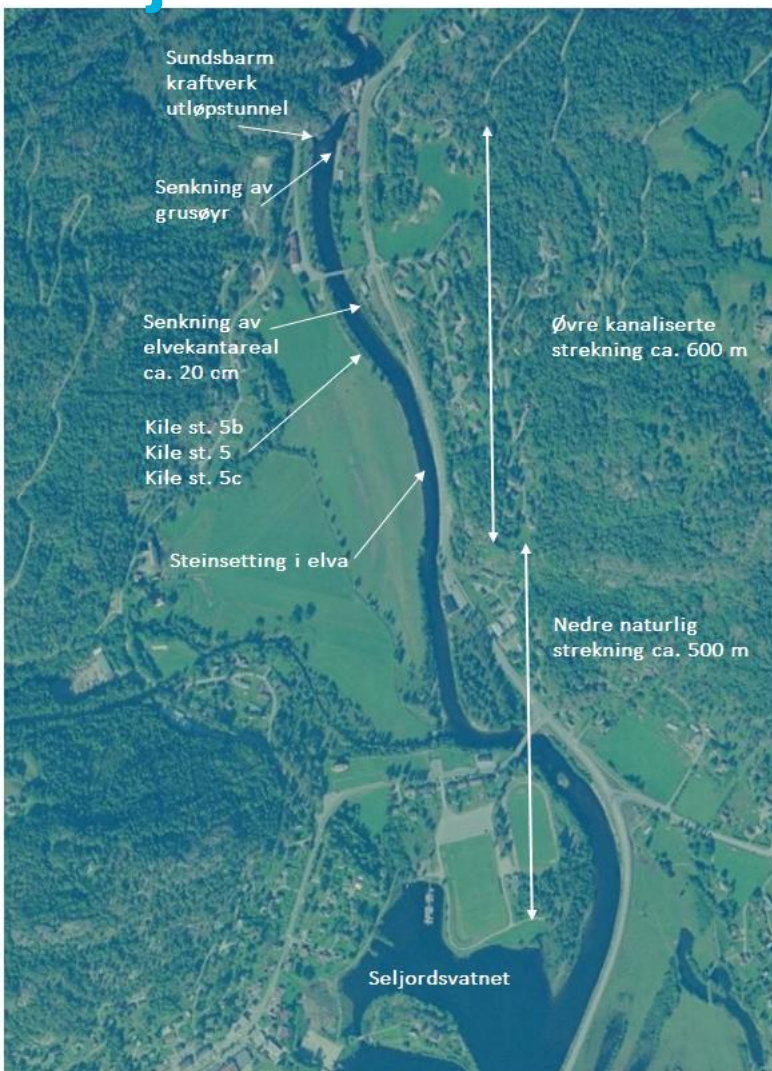
Heggenes/HIT 2011 - Oppsummering/konklusjon

- ▶ Undersøkelser i Vallaråi i perioden 2008-2010.
- ▶ Observert 10-40 storørret, antatt stamme utgjør 50-100 individer.
- ▶ Gyteområdene er neppe en begrensende produksjonsfaktor. Ved lave vannføringer om vinteren kan noen av gyteområdene bli tørrlagt. De viktigste områdene blir ikke tørrlagt.
- ▶ Ved samtløp undervann kraftstasjon og restvassføring Vallaråi bør bunnivået senkes ved å fjerne grusmasser slik at arealet ikke tørrlegges om vinteren. Dette vil også øke effektivt gyteareal.

Heggenes/HIT 2011 - Oppsummering/konklusjon

- ▶ Størrelse-frekvens analysene viser relativt moderat vekst på ørret. Redusert vekst er trolig et resultat av kaldere vann om sommeren som følge av reguleringen.
- ▶ Det er ingen indikasjoner på rekrutteringssvikt for ørret, men rekrutteringen kan være redusert som følge av økt dødelighet som følge av effektkjøring og økt konkurranse fra ørekyte.
- ▶ Bedre oppvekstforhold for rekrutter i Vallaråi vil føre til større produksjon av utvandrende ørret. Det er usikkert om dette kan føre til mer storørret, bl.a. fordi det ikke er gjort genetiske undersøkelser om storørret er en egen økotype.

Gjennomførte tiltak etter HITs undersøkelser

Tiltak nedstrøms Vallar bru

- ▶ Det er fra grunneierlaget og kommunen sin side uttrykt et ønske om å konsentrere vannstrømmen nedstrøms Vallar bru for å lette oppvandring av fisk ved lav vannføring og vannstand i Seljordsvatn.
- ▶ Forslag til tiltak av Jan Heggnes, akseptert av grunneierlaget, sommeren 2018:
 - Gravd djupål, markert som rød strek.
 - Tettet eksisterende grusrygger/terskler, markert som røde felt.

Effekten av tiltakene – USN-rapport 2018

- ▶ Høgskolen i Sørøst-Norge (nå USN) har hatt i oppdrag å evaluere effekten av tiltakene.
- ▶ Resultatene viser at tiltakene har hatt en positiv effekt og viser en økning både i tetthet og størrelse til ørreten.
- ▶ De dype kilene er egnet skjul for større ørretrekrutter; dette reduserer sannsynligvis også strandingskap ved effektkjøring.
- ▶ Undersøkelsen indikerer også økt overlevelse for yngel og at kilene favoriserer ørret fremfor ørekyt.
- ▶ Rapporten understreker at fiskebiologiske undersøkelser bør fortsette for å dokumentere effekter av restaureringstiltakene over lengre tid.

USN

Universitetet i Sørøst-Norge
Skriftserie Nr. 8
2018

Effekt av elvebreddskiler på tetthet og størrelse til ørret i Vallaråi, Seljord i Telemark

Jan Heggnes
Andreas Reed
Jonas Dahl Torp

Gytegropregistreringer høsten 2019 - USN

- ▶ Telling av gytegroper nov./des. 2019
 - Kombinerte dykking med dronevideo.
 - Resultatene samsvarer godt med tidligere observasjoner/rapporter av telling av gytefisk i perioden 2008-2010.
 - Det viktigste gyteområdet synes å være oppstrøms Sundsbarm bru, med mer spredte observasjoner nedstrøms Sundsbarm bru og ned til der Vallaråi vinkler mot E-134.
 - Et lite lokalt gyteområde nær det gamle brokaret oppstrøms Vallar bru.
 - Dersom dykkerundersøkelser også gjennomføres i gytessesongen, vil antall større gytefisk også kunne estimeres.
- ▶ Et øyensynlig egnet gyteområde ved innløpet til hølen oppstrøms Vallar bru, synes ikke å bli brukt.
- ▶ Ved innløpet til Vallaråi i Seljordsvatn er det områder med gunstig substrat, men vannhastighetene synes for lave til at området blir brukt til gyting av større ørret.

USN

- ▶ Skagerak har over en lengre periode hatt et samarbeid med USN om forskning og utviklingsarbeid.
- ▶ USN har jobbet med storaure i Vallaråi siden 1990-tallet.
- ▶ Nyttig samarbeid både for Sundsbarm kraftverk og USN.
- ▶ Sundsbarm kraftverk ønsker at samarbeidet videreføres.

TAKK

www.skagerakenergi.no